

KADERNOTITIE

VOOR HET HERINDELINGSONTWERP VAN DE GEMEENTE WESTERKWARTIER

Op 1 januari 2019 fuseren de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn met elkaar tot één gemeente, hierna te noemen: gemeente Westerkwartier.

De eerste inhoudelijke stap in het herindelingsproces is de totstandkoming van een herindelingsontwerp. Een belangrijk onderdeel van dit ontwerp is een strategische visie. De strategische visie geeft antwoord op de vraag 'wat voor gemeente willen wij zijn?' In deze kadernotitie worden de bouwstenen voor de strategische visie beschreven.

1. Gemeentenaam

De streek die de toekomstige gemeente beslaat wordt al sinds 1594 'Westerkwartier' genoemd. Deze naam is te danken aan de ligging als meest westelijke van de drie vroegere 'Ommelanden' in de provincie Groningen.

Het 'Westerkwartiers' is het dialect dat in onze toekomstige gemeente gesproken wordt. Vanwege de toenemende samenwerking tussen de gemeenten wordt in het dagelijkse spraakgebruik al veelvuldig gesproken van de 'Westerkwartiergemeenten'. Het is daarom vanzelfsprekend dat de naam van de nieuwe gemeente 'Westerkwartier' is.

2. Missie

De gemeente Westerkwartier is een aantrekkelijke gemeente om in te wonen, werken en recreëren, waarin de onderlinge betrokkenheid en zelfstandigheid van de inwoners voorop staat.

3. Kernwaarden

De gemeente Westerkwartier hanteert een aantal kernwaarden:

- Vitale samenleving: mensen en verenigingen, instellingen en bedrijven voeren de regie over het eigen bestaan, nemen eigen verantwoordelijkheid, zijn betrokken bij elkaar en opereren actief in het maatschappelijk leven.
- Zorgzame samenleving: mensen die niet in hun eigen primaire behoeften kunnen voorzien, worden ondersteund.
- Vitale dorpen: de dorpen verschillen in identiteit, zijn leefbaar, waarin verschillende groepen mensen zich thuis voelen.
- Buitengebied: de gemeente is duurzaam, kent kwaliteit in omgeving die past bij de identiteit van de dorpen en gebieden.
- Inwoner staat centraal: in de relatie inwoner-gemeentelijke overheid is sprake van menselijke maat en persoonlijke benadering, gebaseerd op onderling vertrouwen. We borgen een geringe afstand tussen bestuur en inwoners door te kiezen voor zichtbaarheid en het bieden van maatwerk aan de inwoners.

4. Kerntaken

De gemeente Westerkwartier heeft een specifieke taak voor:

- a) de inwoners die extra ondersteuning nodig hebben op het terrein van wonen, welzijn, zorg, werk, veiligheid, onderwijs en maatschappelijke participatie.
- b) voorzieningen die passen bij de schaal van de gemeente en van de kernen,
- c) ruimtelijke kwaliteit,
- d) landschappelijke kwaliteit,
- e) duurzaamheid,
- f) economische ontwikkeling.

5. Identiteit

De gemeente Westerkwartier beslaat een gebied met een eigen cultuur-historische achtergrond. Het Westerkwartier is van oudsher een unieke landstreek en neemt een centrale positie in Noord-Nederland in. Het landschap kenmerkt zich als een open gebied, grenzend aan het Groninger Hogeland met het Reitdiep als natuurlijke grens, en gaat geleidelijk over in een coulisselandschap, dat overgaat in de Friese wouden en Noord-Drenthe. Het gebied straalt naast een landelijk karakter, vooral rust en ruimte uit. Het Westerkwartier kenmerkt zich door een groot aaneengesloten natuurgebied (Nationaal Natuur Netwerk) met een grote verscheidenheid in flora en fauna. Daardoor wordt het Westerkwartier ook wel 'de tuin van Groningen' genoemd. Daarnaast biedt het toeristische potentie door haar karakter en cultuurhistorie. Het Westerkwartier beschikt over een aantal prachtige toeristische pareltjes.

Het Westerkwartier heeft veel mooie (kleine) dorpen. De inwoners hechten aan gemeenschapszin en hebben daarnaast ook een sterke band met het omliggend gebied. Zo zijn veel inwoners gericht op de voorzieningen van de omliggende grotere plaatsen, zoals de stad Groningen en Drachten. Dit alles biedt de bewoners van het Westerkwartier kansen op het gebied van werk, goed onderwijs, goede voorzieningen en goed betaalbare woningen in een uitstekende woonomgeving.

Er bestaat een toekomstbestendig evenwicht tussen de regio (waaronder de steden Drachten, Groningen en Assen) en het Westerkwartier. Het Westerkwartier maakt onderdeel uit van de regiovisie Groningen-Assen.

De cultuurhistorie en de positie/ligging binnen de regio maakt dat de gemeente Westerkwartier zich kenmerkt door een diversiteit aan identiteiten die elkaar onderling versterken.

Zo hebben bepaalde gebieden in het Westerkwartier een landelijk en agrarisch karakter. Andere gebieden kenmerken zich door een 'dorps' karakter met betrokkenheid en gemeenschapszin. Weer andere delen worden gekenmerkt door ondernemerschap en/of hebben een duidelijke forensenfunctie voor de stad Groningen.

Deze diversiteit aan identiteiten komt in de volgende elementen tot uitdrukking.

Het Westerkwartier is een krachtige plattelandsgemeente met behoud van eigenheid van de te onderscheiden kernen en de kwaliteit van de open ruimte. Landelijke elementen zijn aanwezig door de landschappelijke kwaliteiten en (eerdergenoemde) cultuurhistorische waarden. Naast het door het coulissenlandschap en Middag-Humsterland gevormde landschappelijke karakter, is er volop ruimte voor recreatie en toerisme (in velerlei vorm en passend bij de omgeving) en agrarische activiteit. Er is een balans tussen deze functies en de cultuurhistorische waarden.

Een meer 'dorps' karakter, gevormd door een verzameling van kleine (< 1.000 inwoners) en middelgrote (1.000 – 5.000 inwoners) kernen, is verspreid over het gehele Westerkwartier aanwezig. De kleinschaligheid van de kernen maakt dat er sprake is van rust en ruimte, een grote sociale cohesie en een actief verenigingsleven. Het Westerkwartier behoort tot de categorie veiligste gemeenten van Nederland. De verscheidenheid in dorpen en hun identiteit moet worden onderkend en versterkt. Inwoners kiezen bewust voor hun woonomgeving en van de gemeente wordt verwacht dat zij het aanbod van woningbouw en voorzieningen afstemt op de verscheidenheid in identiteit tussen de verschillende dorpen. Er wordt belang gehecht aan de aanwezigheid van basisvoorzieningen in de basisdorpen kernen, terwijl in de kleine kernen (woondorpen) en buurtschappen juist het primaat ligt op een landelijke woonkwaliteit.

Het Westerkwartier kent een aantal grotere kernen (> 5.000 inwoners), die een centrumfunctie vervullen met kwalitatief goede voorzieningen en accommodaties met een grote reikwijdte.

Bedrijventerreinen zijn er in de centrumdorpen, maar het grootschalig ondernemerschap ten behoeve van bovenlokale werkgelegenheid vindt vooral plaats langs de A7. Voor de overige kernen geldt dat stedelijke faciliteiten op korte reisafstand zijn. Er heerst in het Westerkwartier een goed ondernemingsklimaat, met aandacht voor werkgelegenheid. Er is daardoor sprake van een sterk sociaal en economisch perspectief.

We willen de cultuurhistorische identiteit met de combinatie van de hiervoor genoemde elementen behouden en versterken. De identiteit van de gemeente Westerkwartier kenmerkt zich door eenheid in verscheidenheid.

6. Krachten benutten

Vanuit de netwerksamenleving bundelen inwoners, ondernemers, (regionale en lokale) maatschappelijke organisaties en de gemeente gezamenlijk de krachten. Daar waar de rol en verantwoordelijkheid van de één eindigt, is de rol en verantwoordelijkheid van de ander al begonnen. Hier is veelal geen scherpe scheidslijn te trekken.

Het samenspel tussen partijen maakt daarom, afhankelijk van het onderwerp, dat de gemeente steeds een andere rol vervult. De ene keer zal de gemeente op eigen initiatief zaken uitvoeren, op andere momenten treedt zij op als regisseur. In de ene situatie heeft de gemeente een stimulerende rol, in de andere is zij meer faciliterend. Soms heeft de gemeente geen rol.

Het centrale uitgangspunt daarbij is steeds dat inwoners meedoen in de samenleving. Dat betekent dat mensen zoveel en zolang mogelijk zelf de regie over hun eigen leven houden en zelfstandig leven werken en wonen. Onze dienstverlening organiseren we dicht bij de inwoner. Daarbij doen we lokaal wat lokaal kan.

De strategische visie zal, met deze uitgangspunten als basis, in belangrijke mate invullen welke rol past bij de invulling van de verschillende beleidsthema's. Ook de visie op samenwerking levert hier een bijdrage aan, zij het meer op structuurniveau.

Het thema overheids- en burgerparticipatie wordt in een aparte visie tot uitdrukking gebracht. Naast voornoemd uitgangspunt wordt hiervoor als kader meegegeven dat een geringe afstand tussen bestuur en inwoner wordt geborgd.

Bij wettelijke taken wordt zoveel mogelijk gestreefd naar een kwalitatief en financieel optimale uitvoering.

Naast de vraag welke rollen de gemeente in welke situatie wil vervullen, zal de strategische visie ingaan op welke thema's voor de toekomstige gemeente van belang zijn. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen sociaal-maatschappelijke thema's en ruimtelijk-economische thema's. De thema's zijn in tabelvorm weergegeven, waarbij per thema beknopt de gewenste ambitie wordt aangegeven.

7. Sociaal-maatschappelijke thema's

De volgende sociaal-maatschappelijke thema's worden opgenomen in de strategische visie:

THEMA	AMBITIE
Sociaal domein	De visie op het sociaal domein blijft fungeren als basis: <i>"Onze inwoners zijn zoveel mogelijk zelfstandig en zelfredzaam, voeren zelf de regie op hun leven en vinden zo nodig ondersteuning binnen hun eigen netwerk. De gemeenschap is 'samenvoorzienend': inwoners bundelen hun krachten om gezamenlijk te zorgen voor een aangename leefomgeving. Wanneer toch professionele georganiseerde ondersteuning moet worden geboden, sluit deze aan bij de mogelijkheden van de inwoner en diens netwerk."</i>
Sociaal beleid/sociale cohesie	We creëren randvoorwaarden met als doel om mensen zo lang mogelijk mee te kunnen laten doen in de samenleving.
Onderwijs	We zetten in op goede kwaliteit, spreiding en diversiteit van het onderwijs in de gemeente Westerkwartier.
Cultuur (toneel, dorpsfeesten etc.)	Cultuur verbindt, biedt plezier en draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Wij zien cultuur als bindend element voor onze identiteit, voor de ontplooiing van mensen en voor de ontwikkeling van creativiteit. Behoud en stimulatie van de culturele tradities en specifieke cultuurdragers in het Westerkwartier is daarom van belang.
Recreatie en toerisme	We streven naar behoud van het aanbod van recreatie en toerisme in het Westerkwartier. Toerisme wordt in samenhang gezien met natuur en landbouw. We blijven inzetten op de versterking van de toeristisch recreatieve infrastructuur, waarbij met name een beroep wordt gedaan op de eigen verantwoordelijkheid, creativiteit en zelfvoorzienendheid van de toeristisch-recreatieve partner. Dit thema wordt als totaal in samenhang gezien met cultuur.
Sport	Sport en bewegen wordt in alle lagen van de bevolking gestimuleerd en ontwikkeld, waarbij een relatie met gezondheid en gemeenschapszin wordt gelegd. Wij doen evenwel een beroep op de eigen verantwoordelijkheid en zelfvoorzienendheid van sportorganisaties.
Veiligheid	Er wordt ingezet op het bevorderen van sociale en fysieke veiligheid. Het Westerkwartier behoort tot de categorie veiligste gemeenten van Nederland.

Duurzaamheid	Wij zetten in op een geïntegreerde aanpak van trias energetica (een driestappenstrategie om energiezuinig te ontwikkelen), klimaat- en energiebeleid, afval(water)inzameling, -preventie en –verwerking, duurzaam inkopen, duurzaam bouwen, sociale duurzaamheid en duurzaam ondernemen. En geeft daarbij zelf het goede voorbeeld door te streven naar energieneutrale bedrijfsvoering.
--------------	--

8. Ruimtelijk-economische thema's

De volgende ruimtelijk-economische thema's worden opgenomen in de strategische visie:

THEMA	AMBITIE
Wonen	De Woonvisie Westerkwartier wordt als basis gehanteerd. We sturen met partners in het veld op het betaalbaar houden van wonen in het Westerkwartier. We stimuleren goede woonomgevingen voor mensen met een zorgvraag en bewonersinitiatieven.
Economie, agrarische sector en werkgelegenheid	Wij zetten in op de bevordering van werkgelegenheid, met aandacht voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We doen dit door het creëren van gunstige randvoorwaarden voor bedrijfsvestigingen. We investeren in kenniseconomie en zetten in op de versterking van bedrijvigheid en werkgelegenheid, door optimalisering van de gemeentelijke dienstverlening voor en contacten met het bedrijfsleven. Op dit gebied zoeken we samenwerking met onze buurgemeenten. Het accent van de bedrijvigheid ten behoeve van de bovenlokale werkgelegenheid concentreert zich op de bedrijventerreinen langs de A7. Daarnaast wordt de lokale economie in de plattelandskernen gestimuleerd. Daar waar het niet beperkt wordt door cultuurhistorische waarden en/of landschapselementen, is er ruimte voor de agrarische sector.
Financiën en belastingdruk	De totale lasten voor burgers zullen, gemiddeld gewogen, niet stijgen. Het streven is erop gericht dat de omvang van de nieuwe begroting niet groter wordt dan de som van de begroting van de vier 'oude' gemeenten.

Ruimtelijke ordening	We vinden een balans tussen uitbreidings- en inbreidingslocaties voor woningen en bedrijven en natuur, landbouw en recreatie en toerisme. De op te stellen Omgevingsvisie (voortvloeiende uit de Omgevingswet) moet aansluiten op de in het herindelingsontwerp uit te werken ambities. Tevens sluiten we aan bij de documenten zoals de woonvisie en het bestemmingsplan buitengebied.
Infrastructuur/verkeer & vervoer, bereikbaarheid, mobiliteit	We richten ons op een adequaat beheer van wegen, bruggen, beschoeiingen, openbaar groen en landschapselementen. We versterken de bereikbaarheid tussen de verschillende kernen. We zetten in op goede openbaar vervoersvoorzieningen tussen de kernen en de omliggende steden.
Milieu en natuur	De agrarische functie in het buitengebied staat centraal. Er zijn mogelijkheden voor extensieve vormen van medegebruik, met name wonen, kleinschalige bedrijvigheid en recreatief medegebruik. Inzet op een goede waterbeheersing is van belang.
Gemeentelijk vastgoed	Er komt een visie waarin keuzes met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed met behulp van het volgende kader worden onderscheiden: - aan de hand van een beleidsportefeuille (gericht op behoud) - aan de hand van een (her)ontwikkelportefeuille (toekomstbestendig maken van vastgoed al dan niet binnen eigen beheer) - aan de hand van een verkoopportefeuille (gericht op afstoten).